

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Unió és Marokkó közötti kapcsolatok

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2010/C 347/08)

Előadó: Margarita LÓPEZ ALMENDÁRIZ

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. július 16-én úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki az alábbi tárgyban:

Az Európai Unió és Marokkó közötti kapcsolatok.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2010. január 7-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. február 17–18-án tartott, 460. plenáris ülésén (a február 17-i ülésnapon) 187 szavazattal 2 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja Marokkó aziránti elkötelezettségét, hogy gazdasági és szociális tanácsot hozzon létre. Ezért reméli, hogy a tervezett határidőn belül megvalósul ez a kezdeményezés, mivel a gszt létrehozása már előrehaladott állapotban van, hiszen a Minisztertanács októberben elfogadta az új intézményről szóló szervezeti törvény tervezetét, amelyet a marokkói parlament elé terjesztenek majd elfogadásra. Reméli, hogy a gszt a következő hónapokban megkezdí működését, még hozzá az ország aktív és tevékeny erőinek, elsősorban a társadalmi-gazdasági és vállalati szervezetek, illetve a fontosabb szövetségek képviselőiből állva. Az EGSZB mindenesetre felajánlja tudását és tanácsait a fenti cél megvalósításának megkönnyítése érdekében.

1.2 Az EGSZB azt javasolja, hogy a 2010 első félévében a spanyol elnökség alatt megrendezésre kerülő első EU–Marokkó csúcstalálkozón az államfők bízzák meg az EGSZB-t és Marokkó jövőbeli gszt-jét olyan strukturált együttműködés kialakításával, amely biztosítja a szervezett civil társadalom tevékeny részvételét.

1.3 Az EGSZB elismerését fejezi ki amiatt, hogy bár az ország nem tagja az EU-nak, a marokkói kormány kész integrálni jogszabályait a közösségi vívmányokat. Ez a jövőben elősegíti majd, hogy Marokkó nagyobb mértékben jelen legyen az európai egységes piacon. Ezeknek a vívmányoknak az átvétele bizonyára fokozza a képviselő intézmények és a függetlenség elvére épülő konzultatív és egyeztető intézmények hatékonyságát. Megfelelő és elegendő eszközzel kellene ellátni ezeket, hogy elláthatóság

feladatukat, és egyben biztosítani kell számukra azt a jogot, hogy hozzájussanak a fentiekhez szükséges információkhoz és ügyiratokhoz.

1.4 A Társulási Tanács 2008. október 13-án Luxemburgban tartott ülésén hozott döntés értelmében a Marokkói Királyság megkapta a kiemelt státuszt. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az ország továbbra is arra törekszik, hogy az EU egyik legfontosabb partnere legyen a térségben. Ahogy az már más országok, például az Európai Gazdasági Térség tagjainak esetében is történt, a marokkói hatóságok számára ösztönzést jelenthet a kiemelt státusz megkapása, párhuzamosan az EU iránti elkötelezettségük elmélyítésével, illetve a közösségi vívmányok valamennyi téren – így a szociális ügyek és az emberi jogok területén is – történő átvételével.

1.5 Bár a jelenleg Marokkóban zajló változások kedvezően értékelendők, kétségtelenül sok további reformra van még szükség ahhoz, hogy az országot megbízható garanciákkal rendelkező, fejlett országnak lehessen tekinteni.

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy nem aknázták ki teljes mértékben a Marokkóval ápoltságokban rejlő összes lehetőséget azok valamennyi területén. A kapcsolatok további elmélyítése során mindig a marokkói társadalom javát kell szem előtt tartani. Ennek alapján úgy véli, hogy reformokat kell ösztönözni annak érdekében, hogy új ágazatokat nyissanak meg a szolgáltatások kereskedelme és a beruházások előtt. Segíteni kell a vállalat alapítást mindkét oldalon. Ez megkönnyítené az intézményi kapcsolatokat, kedvező környezetet teremtene az üzleti tevékenység számára, és ösztönözné a párbeszéd-fórumokat. Erősíteni kellene a kétoldalú együttműködést a közös érdekű külső kezdeményezések terén, elsősorban a mediterrán térség többi országával, hogy mind gazdasági és társadalmi, mind pedig környezetvédelmi szempontból javuljon a regionális integráció.

1.7 Mindenképpen el kell érni azt is, hogy a civil társadalom részt vegyen ezeknek a feladatoknak a végrehajtásában. Ennek kapcsán, és ahogy azt már jeleztük, az EGSZB határozottan támogatja a marokkói gazdasági és szociális konzultatív tanács létrejöttét, és ehhez arra kéri a marokkói hatóságokat, hogy tartsanak nyilvános konzultációt a témában. A képviselőséget, a függetlenséget és a legitimitást kellene kiindulási pontnak tekinteni. Tapasztalataink azt mutatják, hogy egy ilyen jellegű intézmény létrehozásához nagyon fontos a konszenzusra való törekvés és a civil társadalom érintett ágazatai és a marokkói államigazgatás között, valamint az, hogy méltányos szempontok szerint határozzák meg, hogy a részt vevő szervezetek milyen módon képviselik magukat. Ezek a szervezetek szabadon kell hogy kijelölhessék képviselőiket. Az, hogy Marokkóban gazdasági és szociális tanácsot hoznak létre, semmi esetre sem tehetné jogszerűvé azt, hogy ezért megszüntessenek olyan egyéb, már létező konzultatív szervet, amely részt vesz a civil társadalmi konzultációban és magának a civil társadalomnak a fajsúlyosabbá tételében. A tanács illetékességi körébe elvben minden olyan témának bele kell tartoznia, amelyben a kormánynak állást kell foglalnia, ideértve a pénzügyi kérdéseket is.

1.8 Az EU fő célja az kell hogy legyen, hogy Marokkó minden jelenlegi és jövőbeli szempontból alapvető stratégiai hivatkozási ponttá váljon az Euromed térséggel ápolta kapcsolataiban.

1.9 Ennek értelmében az EGSZB azt ajánlja, hogy hozzanak létre egy munkaerő-piaci megfigyelőközpontot, építsék ki a szakképzési és a szociális védelmi rendszert, amely magában foglalja a nők diszkriminációjának tilalmát és a gyermekmunka elleni fokozott fellépést. Az EGSZB azt is ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy a szociális párbeszéd erősítése és hatékonyabbá tétele érdekében támogassa az ebben részt vevőket, azaz a szociális partnereket.

1.10 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az EU–Marokkó társulási megállapodás úgy jött létre, hogy a foglalkoztatási és a társadalmi fejlődést célzó együttműködés szempontjából előtte nem konzultáltak a felek szociális partnereivel.

1.11 Az EGSZB a fentiek ismeretében dolgozza ki ezt a Marokkóról szóló egyedi véleményt, annak érdekében, hogy a kétoldalú kapcsolatokban vegyék figyelembe a szervezett civil társadalom álláspontját, új struktúrát javasolva a két fél civil társadalmi közötti párbeszéd számára.

2. Indoklás

2.1 Marokkó az Európai Unió kiemelt partnere, amely oszttja a demokrácia, illetve a gazdasági és társadalmi fejlődés megerősítését célzó európai külpolitika célkitűzéseit. A szóban forgó célok megvalósítása érdekében a marokkói kormány további erőfeszítéseket tesz demokratizálódási folyamatának elmélyítésére, a jogállamiság megszilárdítására. Ebből a szempontból régiója legfejlettebb országának számít.

2.2 Az EU marokkói stratégiája abban áll, hogy segít fellépni az ország két legfontosabb problémája ellen, melyek kiemelt helyen szerepelnek Marokkó politikai, gazdasági és társadalmi napirendjén. Elsőként a gazdasági növekedés fenntartásáról, illetve a

munkanélküliség, a szegénység és a kivándorlás problémájának felszámolásáról van szó. A külpolitika terén a társulási megállapodás, az európai szomszédsságpolitika és a cselekvési tervek teljes körű végrehajtására törekednek.

2.3 Az EU–Marokkó ad hoc munkacsoport azt ajánlotta, hogy fűzzék szorosabbra a kapcsolatokat az EU és Marokkó közötti társulási új főszereplői között, azaz elsősorban az Európai Parlament és a marokkói parlament, ⁽¹⁾ illetve az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a jövőbeli marokkói gazdasági és szociális tanács között.

3. Politikai helyzet

3.1 Marokkó alkotmányos monarchia, amelyben a királyság intézménye fontos jogköröket tudhat magáénak az ország kormányán belül. A hatályos 1970-es alkotmány, melyet 1991-ben és 1996-ban reformáltak meg, kétkamarás parlamenti rendszert ír elő, amely kifejezetten tiltja az egypártrendszert, és garantálja az egyesülés szabadságát.

3.2 Néhány évvel ezelőtt a Marokkói Királyság a politikai rendszer modernizálását és demokratizálását célzó folyamatba kezdett, új családjogi törvény és a politikai pártokra vonatkozó törvény megalkotásával, a helyi demokrácia megerősítésével, az igazságszolgáltatás és a büntetőjogi rendszer megreformálásával, valamint egy új választási törvény tervezetével. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a társadalmi kihívások továbbra is óriásiak, ami hosszú távon folyamatos és koherens fellépést igényel a társadalmi újraelosztás területén, így helyreállhat az egyensúly az emberi fejlődési mutatók tekintetében.

4. Gazdasági helyzet

4.1 Marokkó makrogazdasági helyzete a kevéssé kedvező általános környezet ellenére konszolidálódott. Az elmúlt években az idegenforgalmi ágazat jelentős fejlődésen ment át, jelentős beruházásokkal, főként az ország északi részén. Jelentős mezőgazdasági reformot hajtottak végre, melynek célja az ágazat termelékenységének fokozása, illetve a szegénység elleni küzdelemben betöltött szerepének megerősítése.

4.2 Bár bőven van még mit javítani a versenyképességen, és az ország még korántsem elég vonzó a beruházások számára, jelentősen növekedtek a közvetlen külföldi befektetések, és 2006-ban elérték a 29 milliárd 250 millió USD-t, ⁽²⁾ ami elsősorban a privatizációs ügyleteknek köszönhető. 2006 óta a külföldi tőkebeáramlás különválik a privatizációs folyamattól, és komoly beruházásokra kerül sor az idegenforgalomban, az ingatlanpiacon, a távközlés, a biztosítások, a bankszektor, az ipar, valamint a közlekedés területén.

(1) A parlamenti együttműködés elmélyítésére többek között egy új parlamenti vegyes bizottság létrehozásával kerül sor, amelyben az Európai Parlament és a marokkói parlament képviselteti magát. Ez utóbbi nemcsak a képviselőházzal, hanem mindkét házával.

(2) Forrás: UNCTAD – FDI/INC adatbázis.

4.3 A marokkói gazdaság viszonylag diverzifikált, melyen belül a szolgáltatási szektor jelentős és egyre nagyobb mértékben járul hozzá a GDP-hez. ⁽³⁾ A második helyen a kézműipar van, ezt követi a mezőgazdaság, ⁽⁴⁾ amely azonban csökkenő tendenciát mutat. A bányászat és az energiaágazat továbbra is szerény arányú a GDP-n belül.

4.4 Marokkó elsősorú devizaforrásának az idegenforgalom számít. Ezt követik a külföldön élő marokkóiak pénzküldeményei, illetve a foszfátxportból származó bevételek. A szolgáltatások exportjából származó bevételek ⁽⁵⁾ az árukivitelből származóknak több mint 80 %-át teszik ki. Egyre több európai választja üdülése színhelyéül, illetve lakóhelyéül Marokkót.

4.5 Az elmúlt években végrehajtott makrogazdasági és szerkezeti reformoknak köszönhetően az ország gazdasága egyre diverzifikáltabb, és gazdasági összeteltsége is jó. Közép- és hosszú távon ezek a reformok a jobb kormányzás, átlátható versenyszabályok alkalmazása révén, illetve hatékony fogyasztó- és felhasználóvédelmi politika életbe léptetésével szilárdulnak majd meg. A GDP éves átlagos reálnövekedése a 2002–2007-es időszakban 4,5 % ⁽⁶⁾ volt Marokkóban. Ezt dinamikus belső kereslet és a beruházások jelentős növekedése segítette elő. 2008 során a marokkói gazdasági növekedés elérte az 5,8 %-ot, annak ellenére, hogy a nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság hatására csökkenő külső kereslet és az áremelkedések (különösen a kőolaj esetében) miatt némi lassulás következett be.

4.6 A mezőgazdasági szektor Marokkó gazdasági és társadalmi fejlődésében meghatározó, a GDP-n belüli súlyánál ⁽⁷⁾ nagyobb szerepet tölt be. Ez az arány az adott év időjárási viszonyaitól függően 11 és 20 % között változik. A szektor az aktív népesség 44 %-ának ad munkát, ⁽⁸⁾ sőt, az aktív vidéki népesség esetében – a gazdasági diverzifikáció hiánya miatt – ez a szám a 80 %-ot is eléri.

A vízi infrastruktúra fejletlensége miatt a mezőgazdasági szektor továbbra is nagymértékben függ az időjárástól. A szektor, amelyet alig korszerűsítettek, megőrizte archaikus szerkezetét; főleg kisgazdaságokból áll (75 % kisgazdálkodók tulajdonában van), a gépekkel és berendezésekkel való ellátottság nem megfelelő, a termelési módszerek elavultak, és a munkaerő képzetlen. Ennek ellenére, részben a kormány erőfeszítéseinek és a külföldi befektetők megjelenésének köszönhetően az elmúlt években bizonyos változásoknak lehettünk tanúi. Jelenleg a fennmaradó 25 %-ot modern, öntözött nagygazdaságok teszik ki, amelyek egyértelműen exportorientáltak, és ők termelik meg a citrusfélék 80 %-át, a zöldségek

35 %-át és a gabonafélék 15 %-át. Lényegében 400-500 nagytermelő sorolható ide: nagytermelők-exportőrök, a marokkói kormány és néhány szövetkezet.

A képzés, a technológiai támogatás és a kutatás olyan alapvető elemek, amelyek nem maradhatnak ki a jövőbeli marokkói agrárpolitikákból. A marokkói mezőgazdasági ágazat versenyképességének javításához dinamikusabb értékesítési stratégia szükséges. Emellett új strukturális politikákra és olyan ösztönzőkre is szükség van, amelyek révén jobban megbecsüljük a nő munkáját, és amelyek előmozdítják a szövetségekbe tömörülést mint a mezőgazdasági ágazatban szintén szükséges vállalkozói készség fejlesztésének eszközt.

4.7 Az új stratégia egyik részét a szövetkezetek és egyéb termelői szerveződések képezhetik, amelyek révén a termelők koncentrálhatják a kínálatot, és javíthatják piaci pozíciójukat. A marokkói tejtermelői szövetkezet, a COPAG kiváló példa arra, hogy a szövetkezetbe tömörülő termelők együtt hogyan tudnak hozzáadott értéket teremteni és erősíteni a vállalkozói készséget a leggyengébb láncszemet jelentő termelői ágazatban.

4.8 Másrészt a Marokkó által 2008 áprilisában előterjesztett „Zöld terv” az ország mezőgazdaságát külföldi magánbefektetők támogatásával kívánja fejleszteni, érdekes új agrárstratégiát képviselve a Maghreb országokban, és jó példát adva szemléletváltásra. A terv azt célozza, hogy a mezőgazdaság tíz-tizenöt év alatt a marokkói gazdaság fő motorjává váljon azáltal, hogy jelentős közpénzeket fordítanak két fő célkitűzés megvalósítására: magas hozzáadott értéket képviselő, modern mezőgazdaság kialakítására és a kistermelők jövedelmének növelésére. A tervben 700 000 hektár, jelenleg gabonatermő terület privatizálása is szerepel, azzal a céllal, hogy ezeket a területeket inkább intenzívebb gyümölcsstermesztésre hasznosítsák, ezzel is ösztönözve az öntözéses földművelést. A következő évtized során Marokkó az Agrárfejlesztési Ügynökségen keresztül mintegy 150 millió dirhamot folyósít a Zöld tervben foglalt intézkedések megvalósítására. Ehhez 700–900 projektre fognak javaslatot tenni, melyek éves költsége 10–15 millió dirham.

4.9 Marokkóban közepesnek mondható a bevételek szintje: 2008-ban 2 580 amerikai dollárt ért el az egy főre jutó GDP. ⁽⁹⁾ Ez mintegy duplája a 2002-es szintnek.

4.10 2009 novemberében Marokkónak több mint 31 650 000 lakosa volt, az éves demográfiai növekedés mértéke 1,2 %. ⁽⁹⁾ Növekszik a városi lakosság, amely a teljes népesség 56,4 %-át teszi ki. 2008 során az aktív népesség 11,5 millió főre duzzadt, ⁽¹⁰⁾ ami 0,7 %-os növekedést jelent az előző évhez képest. A foglalkoztatás szintje viszonyt enyhén csökkent: a 2007-es 36,9 %-ról 36,8 %-ra.

⁽³⁾ Mintegy kétharmados aránnyal.

⁽⁴⁾ Ideértve az állattenyésztést, az erdőgazdálkodást és a halászatot is.

⁽⁵⁾ Ezek 2002 és 2006 között megduplázódtak.

⁽⁶⁾ Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF).

⁽⁷⁾ 2008-ban a GDP 13 %-át tette ki. Forrás: FAO

⁽⁸⁾ 13 734 506 személy (ideértve a mezőgazdaságot, az erdőgazdálkodást és a halászatot is). Forrás: FAO

⁽⁹⁾ Forrás: Világbank – World Development Indicators.

⁽¹⁰⁾ Forrás: OIT-LABORSTA (munkaügyi statisztikai adatbázis, amely a munkaerő körében végzett felmérés alapján készült).

4.11 A munkanélküliség továbbra is az ország egyik legnagyobb problémája. A városi területeken 14,1 %-os, a vidéki területeken pedig 4,7 %-os. Ez összességében 9,4 %-os munkanélküliséget jelentett 2008-ban, ⁽¹¹⁾ azaz a 15 éven felüliekkel számolva 1 077 800 főt. A marokkói vidéki átlagfizetés 0,55–0,65 euró/óra (a munkanap 9 munkaórából áll), ⁽¹²⁾ az ideiglenes munkavállalók semmilyen munkajogokkal nem rendelkeznek, és a marokkói üvegházakban széles körben igénybe veszik a gyermekmunkát.

4.12 A nemzetközi pénzügyi válság mostanáig nem érintette komolyan a marokkói gazdaságot, elsősorban azért, mert az ország pénzügyi ágazata nem ágyazódott bele annyira a nemzetközi pénzügyi rendszerbe. Az azonban bizonyos, hogy a nemzetközi gazdasági válság már érezteti hatását az ország némely kulcsfontosságú ágazatában, például az ingatlanpiacon, az idegenforgalomban, a textiliparban, az autógyártásban és az exportban. Ugyanez tapasztalható a külföldi beruházások és a külföldről származó pénzküldemények terén is. Ezek a korábbinál kisebb mennyiségben érkeznek Marokkóba, ami alapján feltételezhető, hogy a válság hosszabb ideig fogja érinteni az országot.

4.13 Dél-Afrika és Egyiptom után Marokkó a közvetlen külföldi tőkebefektetés harmadik legjobb afrikai célpontjának számít 2009–2010-ben. ⁽¹³⁾ A tanulmány hangsúlyozza, hogy Marokkó számos kategóriában jó eredményeket tud felmutatni. Ilyen például az infrastruktúra, a közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó stratégia és a gazdasági potenciál. Viszont annak ellenére, hogy a tőkebeáramlás kedvező tendenciát mutat, az üzleti környezetet még mindig bírálata éri. Pedig az elmúlt év során általános üzleti kódexet fogadtak el a vállalatirányításról és egy speciális kódexet kimondottan a kkv-kről, valamint végrehajtási rendeleteket a részvénytársaságokról szóló törvény különböző módosításairól. 2008 októberében elfogadták a Marokkói Beruházásfejlesztési Ügynökség (AMD) létrehozásáról szóló törvénytervezetet.

4.14 A marokkói hatóságok sokat tettek azért, hogy hatályba lépjen az Euromediterrán Vállalati Charta, amely szót emel a konzultáció, a konszenzus és a minőség elveiért. Léteznek intézmények, melyek ösztönzik a magáncégek beruházásait, különösen a kkv-két, és a központi garanciapénztár révén megkönnyítik a hitelhez jutást.

4.15 Mindennek ellenére továbbra is kecsegtetőek a marokkói gazdasági kilátások. ⁽¹⁴⁾ Alacsony és hosszú lejáratú külső adóságának, illetve makrogazdasági politikája megerősítésének köszönhetően Marokkó jelenleg bizonyos fokig védve van a nemzetközi pénzügyi piac ingadozásai ellen. A gazdasági növekedés viszonylag erős maradhat középtávon, és a külkereskedelmi mérleg is pozitív lehet, bár középtávon előfordulhat kisebb deficit. A marokkói kormány ⁽¹⁵⁾ a GDP 5,8 %-os reálnövekedését, a mezőgazdaság 15 %-os, illetve a mezőgazdaságon kívüli ágazatok

4,1 %-os növekedését jósolta 2009-re. ⁽¹⁶⁾ Az ország gazdasági szervei elhatározták, hogy folytatják a költségvetési konszolidációt célzó, elmúlt években megkezdett erőfeszítéseket, és hogy elérik azt a célkitűzést, mely szerint középtávon a GDP 3 %-a alatti szinten tartják az elsődleges költségvetési hiányt.

5. Szociális helyzet

5.1 2008-ban 9,4 %-os volt a munkanélküliség, ⁽¹¹⁾ annak ellenére, hogy az azt megelőző évben – elsősorban az építő- és a szolgáltatóiparban – 310 000 munkahely jött létre. 2009 első három hónapjában nettó 40 000 új munkahelyet sikerült teremteni: ez a városi területeken létrejött 76 000 új munkahelyből és a vidéki területeken megszűnt 36 000 munkahelyből adódik. Az egyes ágazatokat tekintve a munkahelyteremtés a szolgáltatóiparra és a közmunkákra korlátozódott, ahol 5,9 %-os növekedést regisztráltak, míg a többi területen a munkahelyek megszűnése volt a jellemző: az iparban 4,5 %, a mezőgazdaságban és a halászatban 1,4 %.

5.2 Ezen a téren a legsúlyosabb problémát a fiatalok munkanélkülisége jelenti. ⁽¹⁷⁾ Mivel ez a fiatal diplomásokat is érinti, ez együtt jár az agyelszívással. Jelentős a mezőgazdaság munkaerőpiaci dominanciája is, illetve a bejelentés nélkül foglalkozottak száma. Ugyanakkor létezik illegális foglalkoztatásra épülő fekete gazdaság is. A korábbi demográfiai robbanás következményeként Marokkó számára az is nagy problémát jelent, hogy munkaerőpiaca fel tudja szívni a munkaerőt.

5.3 A szociális védelmi rendszerekben meglévő hiányosságok miatt (munkanélküliségi és egészségbiztosítás, nyugdíj stb.) ezek a munkanélküliségi adatok közvetlenül hatnak a családi költségvetésekre is.

5.4 A gazdasági válság hatására csökken a migráció, mivel a kivándorló marokkói munkavállalók elsődleges célpontja az EU. Hangsúlyozni kell a legális és az illegális kivándorlás közötti különbségeket. Az utóbbiba tartozók befogadásának feltételei jóval nehezebbek. Folyamatosan bővülnek a szakmai kapcsolatok is a két földrajzi terület között.

5.5 A női foglalkoztatás szintje még mindig alacsony. A férfiak foglalkoztatottsága 80 % körüli, a nőké viszont csak 21 %-os a városokban és 33 %-os a vidéki területeken. ⁽¹⁸⁾ A várható élet-tartam kivételével a nőkre vonatkozó szociális fejlettségi mutatók alacsonyabbak a férfiakénál a többi olyan területen, mint a foglalkoztatás, a szakmai státusz, a felelősségi szint, a fizetések a magángazdaságban, a munkanélküliség és a szociális védelem szintje.

⁽¹¹⁾ Forrás: OIT – LABORSTA (munkaügyi statisztikai adatbázis).

⁽¹²⁾ Forrás: Marokkói Országos Mezőgazdasági Szövetség (UMT).

⁽¹³⁾ A brit „The Financial Times” médiacsoporthoz tartozó FDI Intelligence által megjelentetett tanulmány szerint.

⁽¹⁴⁾ A Nemzetközi Valutaalap (IMF) adatai alapján.

⁽¹⁵⁾ A marokkói gazdasági és pénzügyminisztérium előrejelzése.

⁽¹⁶⁾ Ideértve a halászatot és az erdőgazdálkodást is.

⁽¹⁷⁾ A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) adatai szerint a fiatalok munkanélkülisége hét ponttal meghaladja az aktív népesség átlagos munkanélküliségi rátáját. Az összes munkanélküli 39 %-a fiatal.

⁽¹⁸⁾ Forrás: Nyomonkövetési jelentés Marokkóról, SEC(2009) 520/2, 2009. április 23.

5.6 További erőfeszítésekre van szükség a foglalkoztatás és a szociális ügyek terén, hogy olyan intézményi keret jöhessen létre, amely lehetővé teszi aktív intézkedések és munkaügyi közszolgáltatások kialakítását, illetve a munkaerőpiac ellenőrzésének kiépítését annak érdekében, hogy harcolni lehessen a feketegazdaság, az illegális és be nem jelentett foglalkoztatás ellen, hogy növelni lehessen a humántőkébe és a foglalkoztathatóságba történő befektetéseket, a szociális védelmet és a társadalmi befogadást, valamint hogy olyan mechanizmusok alkalmazására nyíljon lehetőség, melyekkel elkerülhető a munkaerő-piaci diszkrimináció.

5.7 A marokkói munkavállalók széles tömege nem rendelkezik megfelelő társadalombiztosítással. Ez drámai helyzetet teremt számos családnak, aminek a marokkói kormány is tudatában van, és meg is van benne a politika szándék, hogy megpróbáljon megoldást találni erre a problémára. A marokkói hatóságok vállalták, hogy fokozzák az ellenőrzést azzal a céllal, hogy minden aktív munkavállaló helyzete rendezve legyen a társadalombiztosítási rendszerben. Ezért a munkafelügyelet és az országos társadalombiztosítási pénztár nagy erőfeszítéseket tesz a munkavállalók biztosításának javításáért. Ugyanakkor a marokkói kormánynak többet kell befektetnie az egészségügybe és az orvosi hálózatba, hogy a marokkóiak könnyebben hozzáférjenek a közegészségügyi rendszerhez.

5.8 Jelenleg háromoldalú tárgyalások folynak a szociális előírások érvényesítését célzó tervről, melynek révén meghatározzák, hogy a marokkói vállalatok mennyiben felelnek meg, illetve tesznek eleget az ország munkaügyi törvényeinek. Az új marokkói szociális törvények keretében sikerül előrelépéseket tenni azoknak a vállalatoknak a tanúsítási rendszerére vonatkozóan is, amelyek eleget tesznek a munkaügyi előírásoknak.

5.9 Nemrégiben megtették az első lépéseket a civil társadalom centralizált fórumának létrehozása felé, bár az még nem rendelkezik igazi képviselőséggel. A marokkói kormány most elkötelezte magát arra, hogy még 2009 vége előtt létrehoz egy gazdasági és szociális tanácsot, de még mindig nem került sor ennek hivatalos megalakulására, pedig ez 1997 óta le van fektetve a marokkói alkotmányban is. Az EGSZB reméli, hogy a civil társadalom szervezeti pluralizmusát tükrözi majd a marokkói gszt összetétele is, hiszen a gazdasági és szociális tanácsok világos és méltányos szempontok által garantált képviselősége hatékony működésük, függetlenségük és a működésükhöz szükséges források biztosításának alapvető feltétele. A gazdasági és szociális tanács léte nem ellentétes a Marokkóban már létező többi konzultatív szerv szerepével, sokkal inkább kiegészíti azt.

5.10 A vállalati szférában a leginkább képviselői szervezet a Marokkói Vállalatok Általános Szövetsége (CGEM). A kereskedelmi és iparkamara is fontos szerepet játszik a vállalatok, az oktatás, a szakképzés, a vállalati szolgáltatások és a nemzetközi kapcsolatok kiépítésének támogatásában. A nemzeti szinten több mint 350 tagot tömörítő Női Vállalkozók Marokkói Szövetsége (AFEM) ösztönözni próbálja a nőket a vállalkozói szerepre, és regionális szervezetekkel is rendelkezik. A Marokkói Vállalkozók Szövetségének célja, hogy tanulásra és vállalat alapításra serkentse a fiatalokat.

5.11 A jelentősebb szakszervezetek az alábbiak: a Marokkói Dolgozók Uniója (UMT), a Demokratikus Konföderáció a Munkáért (CDT), a Marokkói Dolgozók Általános Uniója (UGTM), a Demokratikus Munkaszövetség (FDT) és a Marokkói Dolgozók Nemzeti Uniója (UNTM). Említést érdemel még a Marokkói Agrárszervezetek Nemzeti Uniója is (UNCAM).

5.12 Bár a marokkói kormány munkajogi reformokat hajtott végre, tovább kell folytatni a munkajogok tiszteletben tartásának javítását, és sort kell keríteni az ILO idevonatkozó egyezményeinek ratifikálására, különösen ami a szakszervezeti szabadságról szóló 87. egyezményt illeti.

5.13 Az oktatási rendszer fejlesztése és az írás-olvasás-oktatás továbbra is az egyik legnagyobb kihívás az ország fejlődése szempontjából. 2008 szeptemberében a marokkói oktatási miniszter vészhelyzeti tervet ismertetett, melynek célja a vidéken élő leánygyermekek iskoláztatása, illetve az, hogy minden gyermek egyformán és hatékonyan kötelező iskolai oktatásban részesülhessen. A vállalat alapításakor Marokkóban az egyik kritikus pont a képzett munkaerő hiánya, mivel a technikus állásokat a legnehezebb betölteni.

5.14 Erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy közelítsék a marokkói felsőoktatási, kutatási és szakképzési rendszereket az európai felsőoktatási és tudományos kutatási és szakképzési térséghez. Ennek a célkitűzésnek a megvalósítása elősegíti, hogy jobb legyen a marokkói diákok képzése és szaktudása ahhoz, hogy beléphessenek a munka világába. Jobban össze kell hangolni egymással a szakképzéseket és a vállalatok foglalkoztatási igényeit. Szerencsés lenne, ha az egyetemek és az olyan vállalati szervezetek, mint a CGEM és a kereskedelmi kamarák között megkötött egyezmények révén könnyebben lehetne szakmai gyakorlatot végezni a vállalatoknál.

5.15 Az EGSZB egyetért azzal, hogy rendszereket kell alkalmazni a tudományos fokozatok kölcsönös elismerésére az EU és Marokkó között, figyelembe véve Marokkó előrehaladott státuszát. Az ország egyik alapvető problémája, hogy sok a diplomás munkanélküli.

5.16 Az EU-val együttműködve egy olyan munkacsoport felállítását tervezik, ⁽¹⁹⁾ amely vállalati szervezetek képviselőiből, illetve európai és marokkói vállalkozókból állna. Ennek célja, hogy rendszeresen tájékoztassák a Társulási Tanácsot a kereskedelem és a beruházások útjában álló akadályokról. A csoportban részt vehetnek a szakszervezetek képviselői is.

⁽¹⁹⁾ Lásd: Közös EU-Marokkó dokumentum a kétoldalú kapcsolatok elmélyítéséről/előrehaladott státusz, DG E V 13653/08. sz. dok. 6. o.

5.17 A demokratizálódás terén megkezdett reformok már némi eredményre vezettek. Ilyen például az új választási törvény elfogadása, amely megerősíti a nők részvételét; a korrupció elleni küzdelem terén hozott intézkedések, illetve a nemek közötti egyenlőség intézményesítésére szolgáló stratégiai cselekvési terv elfogadása. Bár a marokkói kormány bejelentette, hogy visszavonta fenntartásait a nőekkel szembeni megkülönböztetés valamennyi formájának felszámolásáról szóló egyezményrel kapcsolatban, eddig még nem ismertette az ENSZ előtt idevonatkozó intézkedéseit. ⁽²⁰⁾

5.18 2008 novemberében a Szociális, Családügyi és Szolidaritási Minisztérium elindította a nemi erőszak elleni küzdelemről szóló hatodik kampányát, melynek köszönhetően megnőtt a nők elleni erőszakos cselekményekkel kapcsolatos feljelentések száma, melyeket egy erre a célra létesített telefonszámon lehetett megtenni. Ennek ellenére még mindig nincs elég befogadóközpont az áldozatok számára. Még mindig nem fogadták el a nemi erőszak büntetéséről szóló törvénytervezetet sem, ⁽²¹⁾ ami miatt továbbra is problémás a családjogi törvény alkalmazása.

5.19 A szegénységi mutató 9 %-ra esett vissza, ⁽²²⁾ ami azt jelenti, hogy több mint kétmillió ember él szegénységben. Mindez továbbra is aggodalomra okot adó szociális helyzetet jelent, ami miatt a szegénység elleni küzdelem az egyik legnagyobb kihívás az ország számára. Az egy főre eső GDP már említett növekedése még mindig nem elegendő a szegénység leküzdéséhez, mivel egyenlőtlen megoszlása miatt nem hozza magával a népesség életszínvonalának remélt növekedését. Az alapvető eszköz ahhoz, hogy sikerrel lehessen harcolni a szegénység csökkentéséért, mindenképpen a nagyobb mértékű gazdasági növekedés és a termelékenység javítása kell hogy legyen, párhuzamosan az ettől elválaszthatatlan emberi, gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti jogok biztosításával. Ez utóbbiak nélkül nem garantálható a javak jobb elosztása. Jobban össze kell hangolni egymással a szegénység csökkentésére szolgáló különböző programokat, melyeket az olyan nemzetközi szervezetek működtetnek Marokkóban, mint az ENSZ és a Világbank.

5.20 Szintén komoly aggodalomra ad okot az EU-ba irányuló illegális kivándorlás. Becslések szerint a legálisan az uniós országokban tartózkodó kétmillió marokkói mellett mintegy további egymillió él ott illegálisan. Marokkó a Szaharától délre eső országokból az EU-ba irányuló illegális kivándorlás egyik tranzitor-szága is. Tárgyalások folynak az EU és Marokkó közötti visszafogadási egyezményről.

6. EU–Marokkó kapcsolatok

6.1 Az Európai Unió és Marokkó először 1969-ben és 1976-ban írt alá megállapodásokat. Később, 1995-től már a barcelonai folyamat keretében az EU társulási megállapodást írt alá Marokkóval, amely 2000-ben lépett életbe. Újabb fejleményként pedig 2005 júliusában az európai szomszédságpolitika keretében

ötéves időszakra elfogadták az EU–Marokkó cselekvési tervet. ⁽²³⁾ A Marokkóval ápolat jelenlegi kapcsolatok az Unió a Mediterrán Térségért keretében alakulnak.

6.2 A társulási megállapodás lefekteti az EU és Marokkó közötti kapcsolatok jogi keretét. Ebben szabadkereskedelmi övezet létrehozását tervezik és azt, hogy kiemelt együttműködést alakítsanak ki olyan más területeken, mint a politika, a gazdaság, a társadalom, a tudomány és a kultúra.

6.3 Az országstratégiai dokumentum lefekteti a Marokkónak juttatott uniós támogatás stratégiai keretét a 2007–2013-as időszakra, és az alábbi kiemelt együttműködési területeket nevezi meg:

- a szociálpolitikák fejlesztése,
- gazdasági modernizáció,
- intézményi támogatás,
- helyes kormányzás, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok előmozdítása,
- környezetvédelem.

6.4 Az Afrika és az EU közötti stratégiai együttműködés keretében Marokkó aktív szerepet játszik az EU–Afrika politikai párbeszédben, mivel ő a fő felelőse az éghajlatváltozással kapcsolatos együttműködés beindításának.

6.5 2008. októberben, a társulási megállapodás keretében közös dokumentumot írt alá az EU és Marokkó, melynek célja a kétoldalú kapcsolatok megszilárdítása annak érdekében, hogy Marokkó kiemelt státuszt kapjon, ami szintén a politikai kapcsolatok elmélyítésére, a belső piaci integrációra, az ágazati együttműködésre és a humán dimenzióra irányul.

6.6 Az EU továbbra is Marokkó első számú kereskedelmi partnere, mivel az import több mint fele európai országokból származik, ⁽²⁴⁾ és az exportnak is mintegy háromnegyede az EU-ba irányul. ⁽²⁵⁾ Országankénti megoszlásban Franciaország az első számú beszállító, őt követi Spanyolország, az Egyesült Királyság, Olaszország és Németország. Az exportra hasonló adatok jellemzőek.

6.7 Az EU és Marokkó közötti termékkereskedelemben a marokkói import fokozatos diverzifikációja figyelhető meg. Az évtized folyamán jelentősen nőtt a marokkóiak által vásárolt különböző európai termékek száma. Az EU-ból származó fő importtermékek a textil, a földgáz és más szénhidrogének, különböző gépek és berendezések és vegyipari termékek.

⁽²⁰⁾ A Marokkóról szóló nyomkövetési jelentés szerint, SEC(2009) 520/2, 2009. április 23.

⁽²¹⁾ Amely egyébként már 2006 óta készülöben van.

⁽²²⁾ Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF).

⁽²³⁾ Eddig három utókövetési jelentést fogadtak el 2006 decemberében, 2008 áprilisában és 2009 áprilisában.

⁽²⁴⁾ A Marokkóba irányuló import 51,4 %-a az EU-ból származik.

⁽²⁵⁾ A marokkói export 71,9 %-a az EU-ba irányul.

6.8 Az EU-ba irányuló marokkói export koncentráltabb, hiszen több mint a felét konfekció- és kötöttáru teszi ki (a teljes export több mint egyharmadát), továbbá elektronikai alkatrészek, rákok, puhatestűek és egyéb fogyasztásra szánt tengeri állatok, valamint elektromos vezetékek és kábelek.

6.9 A jelenlegi tárgyalások figyelembe veszik bizonyos érzékeny ágazatok helyzetét, ügyelve a kötelezettségvállalások aszimmetriájára és fokozatos megvalósítására. Elsősorban a szolgáltatások piacának liberalizációjáról és a letelepedési jogról van szó, valamint a mezőgazdasági, a feldolgozott mezőgazdasági és a halászati termékek kereskedelmének liberalizációjáról.

6.10 A jelenlegi gazdasági válság súlyosan érintette az európai agrárszektor, a gazdálkodók jövedelmei csökkentek (az EUROSTAT szerint 12,2 %-kal). Ilyen körülmények között számos európai mezőgazdasági üzem amúgy is nehéz gazdasági helyzetét tovább súlyosbítja az, hogy Marokkó újabb kereskedelmi engedményeket kapott az EU-tól olyan érzékeny termékek vonatkozásában, mint a gyümölcs- és zöldségfélék, amelyeket gyakorlatilag nem védenek közösségi támogatások. Ha most az EU és Marokkó közötti kereskedelmi nyitás során a gyümölcs- és zöldségszektor

tárgyalási alapnak használják más gazdasági tevékenységek érdekében, az katasztrofális következményekkel jár, és veszélyezteti a termelők jövőjét, valamint óriási európai területek fejlődését. Ezért kiegészítő támogatási formák révén valódi kompenzációkat kellene kialakítani, amelyek lehetővé teszik e területek versenyképességének javítását.

Az EGSZB aggodalommal konstatálja, hogy a társulási megállapodás keretében az Európai Unió és Marokkó a közelmúltban lezárta a mezőgazdasági kereskedelmi kapcsolatok felülvizsgálatát, miközben a hatályban levő megállapodást rendszeresen megsértik: a mennyiségi vámokat nem fizetik be, a kontingenseket nem tartják be, továbbá nem alakítottak ki új mechanizmusokat, illetve nem tökéletesítették számottevően a jelenlegieket a mindkét fél által elfogadott pontok betartásának biztosítása érdekében.

6.11 A közvetlen uniós beruházások kapcsán hangsúlyozni kell, ⁽²⁶⁾ hogy Franciaország ⁽²⁷⁾ számít az első számú marokkói befektetőnek, öt követi Spanyolország, az Egyesült Királyság és Németország. ⁽²⁸⁾ A beruházások főként az alábbi ágazatokra összpontosulnak: idegenforgalom, ingatlanpiac, távközlés, biztosítás, bankszektor, ipar és közlekedés.

Kelt Brüsszelben, 2010. február 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽²⁶⁾ Forrás: Office des Changes – pénzáramlás – marokkói kormány.

⁽²⁷⁾ 2002 és 2008 között Franciaország több mint 53 milliárd drachmát fektetett be Marokkóban.

⁽²⁸⁾ Ugyanebben az időszakban Spanyolország több mint 35 milliárd drachmát, az Egyesült Királyság és Németország fejenként több mint 6 milliárd drachmát fektetett be.